

Попов Георгій Віталійович

Аспірант кафедри політології філософського факультету

Київський національний університет імені Тараса Шевченка (м. Київ, Україна)

<https://orcid.org/0000-0002-6898-4697>

e-mail: georgeslavin1997@gmail.com

**ЗАСТОСУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ СПРИЙНЯТТЯ РОБЕРТА
ДЖЕРВІСА У ДОСЛІДЖЕННІ РОЗВІДУВАЛЬНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

Резюме

Досліджено фундаментальну роль концепції сприйняття у процесі розвитку теорії міжнародних відносин, дослідження розвідки та війни, розроблених видатним американським політологом Робертом Джервісом. Проаналізовано ключові положення його робіт, зокрема щодо впливу когнітивних процесів, упереджень та невірних інтерпретацій на прийняття рішень державними лідерами, функціонування розвідувальних служб та ескалацію міждержавних конфліктів. Особливу увагу приділено застосуванню теорії сприйняття Джервіса до аналізу конкретних історичних кейсів, таких як Іранська революція 1979 року та війна в Іраку 2003 року, висвітлено системні проблеми у взаємодії між політиками та розвідкою. Розглянуто вплив психологічних та політичних факторів на формування уявлень про наміри та можливості інших акторів міжнародної арени, а також проаналізовано перешкоди на шляху об'єктивного сприйняття розвідувальної інформації. На основі синтезу праць Джервіса, виявлене нерозв'язні дилеми, що виникають у процесі розвідувальної діяльності та прийняття політичних рішень в умовах невизначеності та інформаційної асиметрії. Розглянуті також когнітивні пастки, які можуть призводити до провалів розвідки та помилкових політичних курсів. Підкреслено неминучість певного рівня конфлікту між розвідкою та політиками, зумовлена різними потребами та місіями цих двох груп, а також складність подолання вроджених обмежень людського сприйняття в контексті міжнародної безпеки.

Ключові слова: Концепція сприйняття, міжнародні відносини, розвідка, війна, Роберт Джервіс, когнітивні упередження, прийняття рішень, провали розвідки, Іранська революція, війна в Іраку.

Вступ

У сучасному світі, де міжнародна безпека залишається крихкою, а прийняття стратегічних рішень часто відбувається в умовах значної невизначеності, розуміння механізмів, що лежать в основі міждержавних відносин, розвідувальної діяльності та виникнення воєнних конфліктів, набуває особливої актуальності. Одним із ключових аспектів цього розуміння є сприйняття — складний когнітивний процес, через який лідери держав, аналітики розвідувальних служб та інші ключові актори формують свої уявлення про навколишній світ, наміри та можливості інших.

Дослідження ролі сприйняття в міжнародних відносинах, розвідці та війні має глибоке коріння в політичній науці та психології. Неправильні або спотворені сприйняття можуть призводити до серйозних помилок у зовнішній політиці, провалів розвідки, невірної оцінки загроз та ескалації конфліктів з катастрофічними наслідками. У цьому контексті особливе значення набувають праці видатного американського політолога Роберта Джервіса, чий теоретичні розробки у сфері сприйняття зробили значний внесок у розуміння динаміки міжнародних відносин та проблем розвідувальної діяльності.

Вивчення концепції сприйняття Джервіса є важливим не лише для академічної науки, але й для практичної діяльності осіб, які приймають політичні рішення, співробітників розвідувальних служб, дипломатів та військових. Глибше розуміння впливу когнітивних факторів може допомогти запобігти помилковим оцінкам, покращити якість розвідувального аналізу, сприяти більш ефективній комунікації між державами та знизити ризик виникнення та ескалації конфліктів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Роберт Джервіс є одним із піонерів у дослідженні ролі сприйняття в міжнародних відносинах та розвідці. Його фундаментальна праця 'Perception and Misperception in International Politics' (1976) заклала основи для подальших досліджень у цій галузі, продемонструвавши, як когнітивні упередження, прагнення до когнітивної узгодженості та інші психологічні фактори можуть систематично спотворювати сприйняття лідерами інформації про зовнішній світ [1, р. 78]. У цій роботі Джервіс аналізує широкий спектр історичних прикладів, ілюструючи вплив невірного сприйняття на прийняття ключових політичних рішень та ескалацію конфліктів.

Подальші праці Джервіса, такі як 'Why Intelligence and Policymakers Clash' (1989) та 'Why Intelligence Fails: Lessons from the Iranian Revolution

and the Iraq War' (2010), поглиблюють аналіз проблем, пов'язаних зі сприйняттям, у контексті розвідувальної діяльності та взаємодії між розвідкою та політиками. У статті 1989 року Джервіс розглядає системні причини конфлікту між розвідувальним співтовариством та особами, які приймають рішення, значну увагу приділяючи розбіжностям у потребах, часових рамках та когнітивних схильностях цих двох груп [2, р. 3]. Він підкреслює, що політики часто орієнтовані на короткострокові політичні цілі та потребують однозначних відповідей, тоді як розвідка зобов'язана надавати об'єктивний аналіз, навіть якщо він суперечить бажаним політичним висновкам.

Книга 'Why Intelligence Fails' є, мабуть, найбільш безпосередньо присвяченою аналізу провалів розвідки через призму сприйняття. Джервіс детально розглядає кейси Іранської революції та війни в Іраку, демонструючи, як когнітивні упередження, надмірне покладання на власні припущення та недостатній розгляд альтернативних сценаріїв призвели до серйозних помилок в оцінках розвідувальних служб [3, р. 125]. Він показує, як у випадку Ірану розвідка не змогла передбачити масштаб народного невдоволення та швидкість падіння режиму шаха, а у випадку Іраку — переоцінила наявність зброї масового знищення через упередження підтвердження та тиск з боку політичного керівництва. Огляд цієї книги, виконаний Торрі Фрошером (2010) [4, р. 76], підкреслює ключові аргументи Джервіса щодо неминучості певного рівня провалів розвідки та необхідності критичного осмислення когнітивних процесів аналітиків.

Дослідження Джервіса перегукуються з роботами інших відомих вчених у галузі міжнародних відносин [5, р. 77],[6, р. 113] та психології [7, р. 12]. Зокрема, концепція когнітивних упереджень, розроблена Даніелем Канеманом [8, р.302], знаходить своє відображення в аналізі Джервіса щодо спотвореного сприйняття в міжнародній політиці. Теорія організаційних процесів Грема Аліссона [9, р. 77], також допомагає зрозуміти, як бюрократичні та організаційні фактори можуть впливати на прийняття рішень урядами та розвідувальними службами, часто призводячи до неоптимальних результатів.

Попри значний внесок Джервіса та інших дослідників у розуміння ролі сприйняття в міжнародних відносинах та розвідці, низка аспектів цієї проблеми залишаються недостатньо вивченими. Зокрема, потребують подальшого дослідження динаміка взаємного сприйняття між різними політичними культурами, вплив нових інформаційних технологій (таких як соціальні мережі та штучний інтелект) на формування сприйняття міжнародних подій, а також розробка більш ефективних методів мінімізації негативного впливу когнітивних упереджень на прийняття стратегічних рішень. Крім того, залишається актуальним питання про розробку

практичних рекомендацій для покращення взаємодії між розвідкою та політиками з урахуванням відмінностей у їхньому сприйнятті та потребах.

Метою даної статті є комплексний аналіз концепції сприйняття в теоріях Роберта Джервіса щодо міжнародних відносин, розвідки та війни.

Методи дослідження

У процесі дослідження було застосовано комплекс методів, що відповідають стандартам наукового аналізу в соціальних науках. Основним методом дослідження став метод ретроспективного аналізу, що дозволив простежити еволюцію теоретичних поглядів Роберта Джервіса на роль сприйняття в міжнародних відносинах, розвідці та війні. Цей метод дав змогу виявити ключові етапи розвитку його концепції, визначити її сильні та слабкі сторони, та проаналізувати її вплив на подальші дослідження.

Метод критичного аналізу допоміг виявити ключові положення теорії сприйняття, аналізу аргументів щодо впливу когнітивних упереджень на прийняття рішень, та оцінки його внеску в розуміння проблем розвідувальної діяльності та конфлікту між розвідкою та політиками.

Міждисциплінарний підхід допоміг залучити знання з політології, психології, теорії міжнародних відносин, когнітивних наук та історії для комплексного аналізу впливу сприйняття на міжнародні відносини, розвідку та війну, з урахуванням психологічних факторів, когнітивних упереджень (упередження підтвердження, фундаментальна помилка атрибуції, ефект прив'язки), та системних причин провалів розвідки й конфліктів між розвідкою та політиками, що розглядаються Джервісом.

Метод системного аналізу дозволив виявити системні причини провалів розвідки, конфліктів між політиками та розвідниками, а також інших проблем, пов'язаних з впливом сприйняття на міжнародну безпеку, на прикладах Іранської революції та війни в Іраку.

Дослідження ґрунтується на загальнонаукових принципах об'єктивності та історизму. Принцип об'єктивності передбачає неупереджений розгляд досліджуваних явищ. Принцип історизму передбачає вимогу розглядати кожне явище в його історичному контексті.

Застосування зазначених методів та принципів забезпечує надійність та достовірність результатів, а також сприяє досягненню мети дослідження — комплексного аналізу концепції сприйняття в теоріях Роберта Джервіса щодо міжнародних відносин, розвідки та війни.

Результати дослідження

Роберт Джервіс, один із провідних дослідників у галузі міжнародних відносин та політичної психології, у своїх працях послідовно підкреслює центральну роль сприйняття у розумінні поведінки держав,

функціонування розвідувальних служб та динаміки воєнних конфліктів. Він стверджує, що міжнародна політика значною мірою є ареною інтерпретацій, де лідери держав діють на основі своїх уявлень про наміри та можливості інших, які часто є суб'єктивними та можуть суттєво відрізнятися від об'єктивної реальності. Цей процес сприйняття є складним і багаторівневим, на нього впливають не лише раціональні оцінки наявної інформації, але й глибоко вкорінені когнітивні упередження, психологічні потреби та організаційні фактори.

Джервіс виділяє кілька ключових аспектів сприйняття, які мають вирішальне значення для розуміння міжнародних відносин. По-перше, це когнітивні упередження — систематичні помилки мислення, які можуть спотворювати наше сприйняття реальності. Джервіс особливо наголошує на фундаментальній помилці атрибуції, тобто схильності переоцінювати роль диспозиційних факторів (намірів, характеру) у поведінці інших акторів, недооцінюючи при цьому вплив ситуаційних обмежень [1, р. 49]. Наприклад, якщо інша держава вчиняє агресивні дії, ми схильні вважати, що це відображає її агресивні наміри, а не, скажімо, її слабкість або страх.

По-друге, Джервіс підкреслює важливість упередження підтвердження — схильності шукати та інтерпретувати інформацію таким чином, щоб вона підтверджувала наші вже існуючі переконання [1, р. 179]. Це означає, що ми схильні звертати увагу на інформацію, яка підтримує наші погляди, і ігнорувати або відкидати інформацію, яка їм суперечить. У міжнародній політиці це може призвести до того, що лідери будуть бачити лише те, що вони хочуть бачити, і не помічати важливі сигнали про зміни в намірах або можливостях інших держав. Різні когнітивні схильності є важливою причиною, чому особи, які приймають рішення, часто відкидають розвідувальну інформацію. Відповіді на багато ключових політичних питань тісно пов'язані з їхніми власними переконаннями щодо світової політики, образами інших акторів та загальними ідеологічними настановами. Так ми можемо спостерігати взаємодію психологічних та політичних мотивів — така когнітивна узгодженість дозволяє лідерам «спати спокійно», уникаючи внутрішнього конфлікту між бажаною політикою та її потенційними негативними наслідками. Джервіс підкреслює, що політичні судження часто формуються на рівні, що лежить між «фактами» та політикою, і в цій сфері особи, які приймають рішення, мають законне право діяти відповідно до своїх власних поглядів.

По-третє, Джервіс звертає увагу на ефект прив'язки — схильність покладатися на першу отриману інформацію (навіть якщо вона є випадковою або нерелевантною) як на «якір», навколо якого формуються подальші судження [1, р. 232]. Цей ефект може бути особливо небезпечним у кризових ситуаціях, коли швидке прийняття рішень є критичним, але

інформація часто є неповною та суперечливою. Існує кілька причин, чому лідери неохоче розробляють запасні плани. По-перше, розробка однієї комплексної політики є складним завданням, а необхідність продумування альтернативного сценарію часто видається надмірним тягарем. По-друге, розголошення інформації про існування «Плану Б» може підірвати підтримку «Плану А», оскільки це може бути сприйнято як брак віри лідера у власну політику. Нарешті, лідерам може бути психологічно важко навіть розглядати можливість невдачі. Джервіс наводить кілька прикладів відсутності запасних планів, зокрема дії адміністрації Клінтона під час бомбардувань Югославії щодо Косова та підготовку адміністрації Буша до післявоєнного врегулювання в Іраку. В обох випадках існувала переконаність у швидкому та успішному завершенні операції, що призвело до недостатньої підготовки до потенційних ускладнень. Розмірковування про складний післявоєнний сценарій в Іраку були б психологічно та політично обтяжливими, тому їх уникали. На відміну від політиків, співробітники розвідки не мають такої особистої зацікавленості в усталеній політиці, тому їм легше виявляти ознаки її неефективності. Наприклад, викриваюча позиція президента Джонсона щодо небажання політиків чути песимістичні прогнози щодо В'єтнаму також ілюструє цю тенденцію. Цивільні розвідувальні агенції скептично оцінювали ефективність бомбардувань Північного В'єтнаму [10, р. 203] та надавали більш високі оцінки чисельності сил противника, ніж військові або сам президент.

У контексті розвідувальної діяльності ці проблеми сприйняття набувають особливої гостроти. Розвідка має надавати політикам точну та своєчасну інформацію про наміри та можливості інших держав, але на практиці це завдання ускладнюється рядом факторів. По-перше, розвідники, як і всі інші люди, схильні до когнітивних упереджень, які можуть спотворювати їхній аналіз [7, р. 111]. По-друге, розвідувальна інформація часто є неповною, суперечливою або навмисно дезінформуючою, що ускладнює її інтерпретацію. По-третє, на розвідку можуть чинити тиск політики, які мають свої власні упередження та політичні цілі, що може призвести до політизації розвідувального аналізу [2, р. 4]. Політизація розвідки може проявлятися в різних формах, починаючи від прямого нав'язування бажаних висновків і закінчуючи більш тонкими механізмами, такими як пониження в посаді аналітиків з «неправильними» поглядами, призначення лояльних осіб на керівні посади, обмеження ресурсів для «проблемних» підрозділів та навіть несвідоме упередження аналітиків, які побоюються за свою кар'єру. Ще більш прихованою є «політизація через замовчування», коли певні питання не досліджуються через потенційно небажані для керівництва результати. В американському естеблїшменті існує поширена думка, що аналітики розвідки переважно мають ліберальні погляди, що може викликати скептицизм у республіканських лідерів щодо об'єктивності

їхнього аналізу. [11, р. 405] Зі свого боку, аналітики розвідки можуть недооцінювати вплив власних схильностей на їхні інтерпретації та сприймати відкидання їхніх поглядів як упереджене. Джервіс наводить приклад часів адміністрації Рейгана, яка скептично ставилася до оцінок розвідувальної спільноти (РС) щодо Радянського Союзу, вважаючи їх продуктом ліберальних нахилів, що призвело до звинувачень у політизації розвідки.

Важливо відзначити, що хоча Джервіс визнає недоречність питання про політичну приналежність аналітика розвідки, розуміння його загальних політичних поглядів, схильності до оптимізму чи песимізму, а також його переконань щодо складних політичних процесів може бути корисним для осіб, які приймають рішення. Вони мають право скептично ставитися до аналізу, зробленого людьми з кардинально іншим світоглядом, оскільки інтерпретації аналітиків неминуче будуть забарвлені їхніми загальними переконаннями.

Таким чином, людей рідко переконують аргументи щодо ключових питань, оскільки їхні переконання щодо широких політичних тенденцій та природи інших країн часто визначаються їхніми загальними світоглядами та ідеологіями більше, ніж конкретними розвідувальними даними. Джервіс ілюструє це розбіжністю у поглядах між директором ЦРУ Джоном Маккоуном та його аналітиками щодо розміщення радянських ракет на Кубі, а також ранніми прогнозами Роберта Вансіттарта щодо мілітаризації Німеччини, що ґрунтувалися на його інтуїції та знанні німців.

Джервіс детально аналізує випадки провалів розвідки у конкретних історичних ситуаціях, щоб проілюструвати ці проблеми. Він показує, як у випадку Іранської революції розвідка США не змогла передбачити масштаб народного невдоволення режимом шаха та швидкість його падіння [3, р. 97]. Фундаментальною причиною провалу було надмірне покладання на внутрішню правдоподібність суджень та недостатнє врахування альтернативних сценаріїв. Аналітики ігнорували природу опозиції, особливо її релігійний вимір, вважаючи його анахронізмом. Вони також не усвідомлювали, що їхнє ключове переконання щодо готовності шаха застосувати жорсткі заходи не було «спростовним» до моменту його повалення.

У випадку війни в Іраку розвідка США переоцінила наявність зброї масового знищення в Іраку, що стало однією з головних причин вторгнення [3, р. 131]. Аналітики сформулювали правдоподібні висновки (зокрема щодо наявності ЗМЗ), які керували їхньою інтерпретацією обмеженої доступної інформації. Припущення про те, що Саддам Хусейн не став би перешкоджати інспекціям, якби йому не було чого приховувати, стало основою для судження про наявність ЗМЗ, а не конкретні докази. Розвідувальна спільнота припускала існування розвиненої програми заперечення та

обману з боку Іраку, не враховуючи неможливість перевірити це ключове переконання, що стало «самоздійснюваним пророцтвом».

Джервіс також досліджує динаміку відносин між розвідкою та політиками, підкреслюючи неминучість певного рівня конфлікту між ними [2, р. 10]. Політики, які несуть відповідальність за прийняття рішень, часто потребують простих і однозначних відповідей, тоді як розвідка, яка зобов'язана надавати об'єктивний аналіз, рідко може дати такі відповіді. Крім того, політики можуть мати свої власні політичні цілі та упередження, які суперечать розвідувальним оцінкам. Це може призвести до того, що політики будуть ігнорувати або відкидати розвідувальні дані, які не відповідають їхнім переконанням, або чинити тиск на розвідку з метою отримання бажаних висновків. Джервіс також звертає увагу на когнітивні пастки, в які потрапляють як аналітики розвідки, так і політики. Однією з таких пасток є надмірна залежність від попереднього досвіду та аналогій. Хоча історичні паралелі можуть бути корисними для розуміння поточних подій, сліпе перенесення минулих сценаріїв на нові ситуації може призвести до серйозних помилок, якщо не враховуються унікальні контекстуальні фактори [12, р. 203]. Іншою пасткою є групове мислення [13, р. 247], яке може виникати в умовах високого тиску до консенсусу в групі прийняття рішень, що призводить до придушення критичного мислення та ігнорування альтернативних точок зору.

Теорії Джервіса знайшли застосування в численних дослідженнях міжнародних конфліктів та прийняття рішень у зовнішній політиці. Наприклад, його ідеї про роль сприйняття та когнітивних упереджень були використані для аналізу Карибської кризи, ескалації конфліктів на Близькому Сході [14, р. 88] та інших важливих міжнародних подій.

Висновки

Дослідження Роберта Джервіса стали класичними для дисциплінарного розуміння складної взаємодії між сприйняттям, міжнародними відносинами та розвідувальною діяльністю. Його глибокий аналіз когнітивних упереджень, психологічних потреб та організаційних факторів, що впливають на формування уявлень про зовнішній світ, є ключем до розуміння причин успіхів та провалів у зовнішній політиці та розвідці. Джервіс переконливо показує, що сприйняття є не просто пасивним відображенням реальності, а активним процесом, на який впливають численні психологічні та політичні фактори.

Коли лідери не готові змінювати свою політику, вони схильні не лише відкидати інформацію, що суперечить їхнім переконанням, але й знецінювати джерело цієї інформації, стверджуючи, що розвідка є некорисною, поверхневою або нелояльною. Це може призвести до втрати розвідкою доступу до політиків або зменшення її впливу. Джервіс наводить

прикладі з історії, такі як маргіналізація підрозділу японської військової розвідки, що попереджав про економічні наслідки війни в Китаї, та спроби американських військових обмежити вплив Бюро розвідки та досліджень Державного департаменту (INR) щодо аналізу ситуації у В'єтнамі. Така поведінка не є винятковою для негнучких осіб чи організацій. Скоріше, вона зумовлена бажанням продовжувати обрану політику, потребою в політичній підтримці та психологічним дискомфортом від усвідомлення невдачі. Навіть організації, чия основна місія суперечить новим доказам, можуть чинити опір змінам, як це ілюструє приклад Лісової служби США та їхнього спротиву концепції контрольованих пожеж.

Джервіс також підкреслює, що повністю уникнути провалів розвідки неможливо через фундаментальні обмеження людського пізнання та складність прогнозування політичних процесів. Проте, усвідомлення потенційних пасток сприйняття та свідоме застосування методів критичного мислення, таких як розгляд альтернативних сценаріїв, ретельна перевірка припущень та аналіз «мовчазних свідків», можуть допомогти мінімізувати ризики помилкових оцінок.

Критичну важливість має своєчасність розвідувальної інформації для її сприйняття та впливу на політичні рішення. Розвідка має надійти у вузьке «вікно можливостей» — після того, як лідери усвідомили проблему, але до того, як вони остаточно сформували свою політику та прийняли рішення. Видатний вчений припускає, що найбільший вплив розвідка може мати, працюючи над важливими, але не терміновими питаннями. Напередодні війни в Іраку розвідка навряд чи могла надати президенту Бушу інформацію, яка б суттєво вплинула на вже прийняті рішення. Однак ситуація могла б бути іншою, якби розвідка в середині 1990-х років змогла переконливо довести, що Саддам Хусейн відмовився від своїх амбіцій щодо зброї масового знищення. Якби ця думка стала загальноприйнятою до приходу Буша до влади, він та його команда могли б її врахувати, оскільки на той момент вони ще не були глибоко залучені до планування війни.

Майбутні дослідження в цій галузі можуть бути зосереджені на кількох напрямках. По-перше, було б корисно інтегрувати новітні досягнення когнітивної науки та нейронауки для глибшого розуміння нейронних механізмів, що лежать в основі сприйняття та упереджень. По-друге, необхідна подальша розробка та емпірична оцінка ефективності тренінгових програм, спрямованих на зменшення впливу когнітивних упереджень на розвідувальний аналіз та прийняття політичних рішень. По-третє, важливо дослідити вплив нових інформаційних технологій, таких як штучний інтелект та великі дані, на процеси сприйняття та прийняття рішень у міжнародній політиці. По-четверте, заслуговує на увагу вивчення ролі емоційного інтелекту у формуванні точних та об'єктивних оцінок. Нарешті,

подальші порівняльні крос-культурні дослідження можуть допомогти виявити, чи існують культурні відмінності у сприйнятті міжнародних відносин та розвідувальної інформації.

Список посилань/References

1. Jervis, R. (1976). *Perception and misperception in international politics*. Princeton University Press, 464 p.
2. Jervis, R. (1989). Why intelligence and policymakers clash. *Studies in Intelligence*, 33(4), 1 – 16.
3. Jervis, R. (2010). *Why intelligence fails: Lessons from the Iranian Revolution and the Iraq War*. Cornell University Press, 320 p.
4. Froscher, T. (2010). Book review: *Why intelligence fails: Lessons from the Iranian Revolution and the Iraq War*. *Studies in Intelligence*, 54(1), 73 – 77.
5. Betts, R. K. (1978). Analysis, war, and decision: Why intelligence failures are inevitable. *World Politics*, 31(1), 61 – 89.
6. George, A. L. (1991). *Bridging the gap: Theory and practice in foreign policy*. United States Institute of Peace Press, 197 p.
7. Heuer, R. J., Jr. (1999). *Psychology of intelligence analysis*. Center for the Study of Intelligence, Central Intelligence Agency, 201 p.
8. Kahneman, D. (2011). *Thinking, fast and slow*. Farrar, Straus and Giroux, 499p.
9. Allison, G. T., & Zelikow, P. (1999). *Essence of decision: Explaining the Cuban missile crisis* (2nd ed.). Longman, 400 p.
10. Waltz, K. N. (1979). *Theory of international politics*. Addison-Wesley Publishing Company, 251 p.
11. Mearsheimer, J. J. (2001). *The tragedy of great power politics*. W. W. Norton & Company, 592 p.
12. Gilpin, R. (1981). *War and change in world politics*. Cambridge University Press, 288 p.
13. Jervis, R., Lebow, R. N., & Stein, J. G. (1985). *Psychology and deterrence*. Johns Hopkins University Press, 304 p.
14. Mintz, A., & Geva, N. (1997). Decision-making under stress: The case of the Egyptian-Israeli conflict. *Political Psychology*, 18(1), 8 – 109.

George Popov

PhD Student, Department of Political Science, Faculty of Philosophy

Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0002-6898-4697>

e-mail: georgeslavin1997@gmail.com

**APPLICATION OF ROBERT JERVIS'S CONCEPT OF
PERCEPTION IN THE STUDY OF INTELLIGENCE ACTIVITY**

Abstract

The fundamental role of the concept of perception in the development of theories of international relations, the study of intelligence, and warfare, as formulated by the prominent American political scientist Robert Jervis, is explored. The key tenets of his works are analyzed, particularly concerning the influence of cognitive processes, biases, and misinterpretations on decision-making by state leaders, the functioning of intelligence services, and the escalation of interstate conflicts. Special attention is paid to the application of Jervis's theory of perception to the analysis of specific historical cases, such as the Iranian Revolution of 1979 and the Iraq War of 2003, highlighting systemic problems in the interaction between policymakers and intelligence. The impact of psychological and political factors on the formation of perceptions about the intentions and capabilities of other actors in the international arena is examined, as are the obstacles to the objective perception of intelligence information. Based on a synthesis of Jervis's works, the intractable dilemmas that arise in the process of intelligence activity and political decision-making under conditions of uncertainty and information asymmetry are identified. Cognitive traps that can lead to intelligence failures and erroneous political courses are also considered. The inevitability of a certain level of conflict between intelligence and policymakers, due to the different needs and missions of these two groups, as well as the difficulty of overcoming the inherent limitations of human perception in the context of international security, is emphasized.

Keywords: Perception concept, international relations, intelligence, war, Robert Jervis, cognitive biases, decision-making, intelligence failures, Iranian Revolution, Iraq War.

Стаття надійшла до редакції 24.02.25

© Попов Г. В., 2025